

▲ Samenkomst in de Messiaanse kerk. Foto Duncan Wijting

'We houden ons aan de joodse tradities'

Van christendom tot moderne hekserij. Dagblad van het Noorden gaat in Groningen een jaar lang op zoek naar de veelvormigheid van religie en spiritualiteit. Vandaag: de Messiaanse kerk.

Pieter Broesder

WINSCHOTEN Met de begroeting sjabbat shalom worden bezoekers welkom geheten bij de dienst van de messiaanse gemeente Beet Mokum. Sjabbat shalom: We wensen u een gezegende rustdag. Elke eerste en derde zaterdag van de maand komen de gelovigen bijeen van de enige messiaanse gemeente in de provincie Groningen. De dichtstbijzijnde zit in Drachten. Hun geloof mag zich dan vooral baseren op oude joodse religieuze geschriften. Hun gemeente is nog jong. Die is pas begin dit jaar opgericht. Peter van der Laan is een de grondleggers. De Winschoter weet nog van de jaren voor de oorlog, toen in Winschoten en omgeving veel joden woonden. De meesten keerden niet terug uit de Duitse vernietigingskampen.

Het joodse geloof heeft altijd veel voor hem betekend. Van der Laan werkte aan projecten in Herinnerscentrum Westerbork en verdiepte zich in het joodse geestelijk leven van die Winschoter tijd van toen. Na jaren belijdend katholiek te zijn geweest, nam hij begin dit jaar de stap en richtte met anderen de messiaanse gemeenschap op. De naam Beet Mokum, het huis van klein Amsterdam, is een verwijzing naar die tijd toen in Winschoten na Amsterdam procentueel gezien de meeste joden woonden.

„Wij geloven in de Enige Ware God, de God van Abraham, Izaak en Jakob.” Het religieus jodendom mag dan een bepalende rol spelen in de gemeenschap. „We zijn wel degelijk christelijk. We geloven dat Jesjoea, Jezus, de Messias is voor het joodse volk en voor niet-joden”, stelt Van der Laan. „Wie binnen gain joden en wie worden gain joden, maar wie draagen wel t geleuf oet. We zijn een christelijke gemeente, maar dopen niet. Dat staat niet in de bijbel. We zijn ons nadrukkelijk bewust van de joodse wortels van het geloof. We volgen de wet zoals

TUSSEN HEMEL
EN AARDE

DAGBLAD SERIE

die in de Thora, de eerste vijf bijbelboeken, staat beschreven. We houden ons aan de joodse rustdag. De sabbat die duurt van vrijdagavond tien over zes tot zaterdagavond tien over zes.”

De kleine gemeenschap kerkt in het lutherse kerkje bij het overdekt winkelcentrum, nabij een voormalige synagoge. Komen er volgens Van der Laan normaliter tussen de 40 en 50 kerkgangers, zaterdag zijn het er hooguit 20. „Veel mensen hebben zich door griep afgemeld.” De mensen begroeten elkaar hartelijk en nemen plaats in de kerk waar een muziekgroep zich inspeelt.

Muziek speelt een belangrijke rol in de kerkdienst die begint met algemeen aan- en afkondigingen. Daarna is er geen gebed maar zang. Veel zang onder begeleiding van gitaar en piano. En er mag meegeklapt worden. Een aantal mensen staat en wiegt met het bovenlichaam mee op de maat. De dienst is deels in het Nederlands, deels in het Hebreeuws. Als er Hebreeuwse liederen worden gezongen, brengt een beamer de Nederlandse vertaling in beeld. Binnen is van de adventstijd of de naderende kerst niets te merken. „Kerst wordt door ons niet gevierd. We houden ons aan de joodse tradities en vieren de joodse, nee ik moet zeggen de bijbelse feestdagen.”

▲ Voorganger Peter van der Laan

▲ Een oude schoolplaat: slaven op een plantage. Foto Archief DvHn

Slavernijverleden onder de loep

Robert Jan Speerstra

GRONINGEN Er wordt vaak beweerd dat Groningen, Drenthe en Friesland weinig met het slavernijverleden te maken hebben. Toch lieten de noorderlingen zich niet onbetuigen.

Het is geen onlogische redenering. Groningen, Drenthe en Friesland waren niet betrokken bij de Verenigde Oostindische Compagnie (opgericht in 1602) en alleen Groningen speelde een rol bij de West-Indische Compagnie (1621). Bovendien hadden 'wij' zelf onze handel met het Oostzeegebied.

En dus hadden deze drie noordelijke provincies in de zeventiende, achttiende en een deel van de negentiende eeuw niet al te veel te maken met de slavenhandel en de slavernij in en buiten de Nederlandse koloniën, stellen deskundigen vaak. Dat was een zaak voor de provincies Holland en Zeeland.

Toch was de betrokkenheid groter dan doorgaans wordt beweerd, zeggen historici Barbara Henkes en Margriet Fokken van de Rijksuniversiteit Groningen. „Ook in het Noorden woonden bestuurders, directuren en aandeelhouders van de zogenoemde Kamers van de VOC en de WIC”, vertelt Fokken.

Daarnaast waren hier handelaren, scheepsbouwers, kapiteins en verzekeraars, evenals indirecte betrokkenen zoals missionarissen en kunstenaars.

Henkes en Fokken doen momenteel onderzoek naar de erfenis en de sporen van de slavernij in Noord-Nederland. Zij willen personen, plekken, gebouwen en objecten (bijvoorbeeld schilderijen) in kaart brengen.

Ook letterlijk. Het is de bedoeling dat er over ongeveer een jaar wandel- en fietskaarten verschijnen met routes door bijvoorbeeld de stad Groningen en het Friese platteland. De routes leiden geïnteresseerden

'Betrokkenheid Noorden groter dan doorgaans wordt beweerd'

langs buitenplaatsen en andere gebouwen en plekken die een belangrijke rol speelden in de tijd van de slavernij. Ook wordt er een gids of boekje uitgebracht.

Het duo krijgt sinds kort hulp van twee studenten die in Groningse en Drentse archieven spuren. Begin volgend jaar begint een derde student met onderzoek in de Friese archieven.

De historici willen niet de nazaten van de slavenhandelaren aan de schandpaal nagelen. „Wel willen we laten zien hoe dit doorwerkt in het heden. Dit leeft nog altijd. Niet ver weg in Suriname, maar breed in de huidige samenleving”, zegt Henkes. Haar collega Fokken gaat verder: „Dit is zeer actueel. Er zijn nog veel

emoties, kijk alleen maar naar de discussie over Zwarte Piet.”

Steden als Amsterdam, Middelburg en Rotterdam kennen al gidsen of pamfletten over het slavernijverleden. „Noord-Nederland kan niet achterblijven”, vindt Henkes. „De elite had contacten door het hele land. Er waren allerlei verbanden, ook met het Noorden. Die brengen wij nu in kaart.”

Dat is best lastig, weet het duo. „Het is goed mogelijk dat nazaten van plantage-eigenaren geld van hun erfenis investeerden in de bestrijding van de slavernij - het zogenaamde abolitionisme - of dat winst uit koloniale activiteiten geïnvesteerd werd om de armoede van 'paupers' in Nederland te verlichten.”

Ook Johannes van den Bosch, die begin negentiende eeuw in onder meer Frederiksoord, Boschoord en Veenhuizen kolonies liet bouwen om de armoede tegen te gaan, heeft zijn sporen in Nederlands-Indië en Suriname verdiend. „Het gaat om een gewelddadige geschiedenis van uitbuiting, maar de verhoudingen liggen niet altijd zo zwart-wit als wel gedacht wordt”, zegt Henkes. Over een jaar is het onderzoek af, zo is de verwachting.

